

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Eusebiu Tu Pamphilu Ekklesiastikē Istoria

Eusebius <Caesariensis>

Mogvntiae, 1672

Cap. I.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14478

HENRICVS VALESIVS

LECTORI

Quemadmodum Eusebius noster quatuor suis de vita Constantini libris tria subjecerat opuscula; orationem scilicet Constantini ad Sanctorum curiam; descriptionem basilicæ Hierosolymitanae & donatorum quæ Constantinus illic DEO dicaverat; panegyricum denique à se dictum intricatissimis ejusdem Constantini: ita nos ejusdem exemplum secuti, adnotationibus nostris tres quatuorve subjungimus dissertationes. Prima est de ortu ac progressu schismatis Donatistarum usque ad Synodum Nicanam, id est, ad annum Christi 325. Secunda est Epistola de Anastasi & de Martyrio Hierosolymitano: in qua ostendimus unam duntaxat basilicam Hierosolymis à Constantino adificatam fuisse; non duas ut plerique ante nos crediderunt. Quæ quidem Epistola licet ante annos octo à V. C. Ioannæ Tristano fuerit edita, nunc tamen multo emendatior & auctior prodit. Tertia est Epistola ad Iacobum Vsserium, qua sententiam illius de versione 70. Interpretum, deque Hexaplis Origenis confutamus. Quarta ac postrema est brevis disquisitio de Martyrologio Romano quod edidit Rosveydus. Ac duarum quidem priorum lucubrationum mentionem jam feci in adnotationibus Eusebianis, easque ad calcem hujus operis exhibiturum me esse promisi. Quartam quoque dissertationem non obscure polliciti sumus in Notis ad caput ultimum libri septimi. Quod ad tertiam attinet, eam non abs re ut opinor hic adiciendam putavi, cum in eâ multa observentur quæ ad libri sexti intelligentiam possunt conducere, in quo Eusebius de versione 70. Interpretum & de Hexaplis Tetraplisque Origenis disserit. Has porro dissertationes ideo ad calcem rejecimus, ne interjectis prolixioribus opusculis, adnotationum continua series confunderetur, neve lectori semper ad ulteriora properantiora ac molestia afferretur. Accipe igitur, benevole Lector, quæ ad expositionem Eusebii & ad antiquitatis Ecclesiasticæ illustrationem à me pro virili parte collata sunt, & meum studium atque institutum æqui bonique consule.

DE SCHISMATE DONATISTARVM.

Post crudelissimam Diocletiani persecutionem. Apossimus, quæ Balduini ac Baronii oculos ac diligentiam fugerint. Ego verò non hujusmodi consilio ad hoc argumentum me contuli. Sed cum in tota hac Donatistarum historia, ac præcipue in his quæ ad initium atque originem schismatis pertinent, multas & maximas difficultates deprehendissem, privata utilitatis gratia hoc opus aggressus sum, ut & meipsum, si fieri posset, notatis difficultatibus liberarem, & alios meo exemplo ad ejusdem rei indagacionem accenderem.

C A P. I.

Orginem schismatis ab ordinatione Majorini esse repetendâ, docent Optatus & Augustinus. Sed quo anno contigerit ordinatio Majorini, non levis est difficultas. Baronius quidem promotionem Cæciliani & schisma Majorini confert in annum Christi sextum ac trecentessimum: quæ fuit etiam sententia Fr. Balduini. Verum ex Optati verbis facilissimum fuerit eorum sententiam refellere. Scribit enim Optatus in libro 1. Felicem quendam diaconum, qui adversus tyrannum Imperatorem famosam Epistolam scripsisse arguebatur, metu judicii territum, apud Mensurium Carthaginensem Episcopum delinxisse. Cumque Mensurius sæpius de

ea re conventus, eum exhibere recusaret, missa ad Imperatorem relatione, iussus est ad comitatum perducere: ubi causa dicta: absoluitur & Carthaginem remissus est. Sed morte præventus eo pervenire non potuit: *Tempestas*, ait Optatus, *persecutionis peracta & definita est. Jubente Deo, indulgentiam mittente Maxentio, Christianis libertas est restituta. Botrus & Celestius, ut dicitur, ordinari cupientes, &c.* His verbis initium Imp. Maxentii, id est annum Christi 306. ab Optato designari Baldunus & Baronius crediderunt. Nam cum Eusebius in libro 8. historiae Ecclesiasticae, Maxentium initio Imperii sui, pietatem ac benevolentiam erga Christianos simulasse & persecutionem cohibuisse scribat, indulgentiam tunc ab eo missam esse in Africam arbitrati sunt. Quod tamen fieri nullomodo potuit. Etenim tunc temporis Africa nondum erat sub ditione Maxentii, sed Galerio Augusto & Severo Caesari parebat, ut docent omnes Historici. Quare cum Severus Caesar anno Christi 307. occisus sit, ut in Fastis scribit Idatius, ante hunc annum indulgentia illa à Maxentio in Africam mitti non potuit. Et quo pacto Maxentius anno Christi 306. indulgentiam, id est, edictum de libertate Christianorum, misisset in Africam, cum post Severi Caesaris necem imagines Maxentii Carthaginenses admittere noluerint, ut testatur Zosimus. Quod anno Christi 307. contigisse, recte notavit Sigonius in libris de Imperio Occidentali. Ego vero Africam non ante Christi annum 310. in possessionem Maxentii venisse, ex Zosimi & Aurelii Victoris auctoritate constanter affirmo. Nam Zosimus quidem scribit Maxentium occiso Severo Africam ad suas partes allicere voluisse. Ac primum quidem imagines suas misisse in Africam; sed milites qui in Africa praesidium agebant, Galerio fidem servantes, obstitisse ne imagines admitterentur. Quo comperto, Maxentius dolo agendum ratus scripsit ad Alexandrum, qui tunc Praefecti Pratorio in Africa vicem gerebat; mandans, ut quoniam totius Italiae Imperio jam sine controversia potiebatur, ipse quoque partibus suis adungeretur, filiumque oblidem ad se mitteret. Quod cum Alexander tacere recusasset, Maxentius milibus quibundam militibus interficere eum conatus est. Sed detectis insidiis, milites qui in Africa erant Alexandrum impetaverunt, hominem legnem atque imbellem, & jam aetate proVectum: *Per idem tempus*, inquit Zosimus, *Roma templum Genii publici conflavit.* Ad quod incendium restinguendum cunctis certatim accurrentibus, cum miles quidam adversus Numen illud Gentilium impio locutus esset, à plebe statim interemptus est. Quo facto reliqui milites adimmanem iracundiam concitati, tantam stragem in urbe fecere, ut minimum abfuerit quin Roma funditus interiret, nisi Maxentius furorem militum compescuisset. Post hac Maxentius occasionem belli adversus Constantinum querere cepit; insensum erga illum, ut pra se ferebat, eo quod patri suo Maximiano Herculo causam mortis praeberet. Itaque in Retias cum exercitu progredi jam parabat, sperans se Damatiam & Illyricum, omnesque Licinii copias facile ad suas partes iraductum. Haec in animo habens, ante omnia res Africanas componere decrevit. Quare coactus copias, Rufinum Volusia-

Anum Praefectum Pratorio cum Duce Zenam Africanum interfectus est, Roma Maxentius de Carthagine triumphavit. Ex hac Zosimi narratione constat, Alexandrum post obitum Maximiani Herculi à Maxentio esse superatum. Proinde cum diem functus sit Herculus anno Christi 310. ut scribit Idatius, non ante hunc annum Africam potitus est Maxentius, si Zosimi sequimur auctoritatem. Aurelius autem Victor de Constantini bello adversus Maxentium loquens, statim post devictum à Maxentio Alexandrum, Constantinum adversus Maxentium copias movisse scribit: *Ea*, inquit, *tempestate apud Panes Alexander pro Praefecto gerens, dominatus stolidè incuberat, &c.* Sed & in Victoris epitome mors Alexandri statim post mortem Maximiani Herculi commemoratur. Quamquam in ea Epitome à Constantini ducibus occisus dicitur Alexander, gravi errore. Ex his patet, indulgentiam illam de qua loquitur Optatus, à Maxentio missam esse in Africam anno Christi 311. Quo quidem anno Maxentius Calendis Septembris Rufinum Volusianum Consulem renuntiavit, ob navatam fortiter operam in bello adversus Alexandrum. Cur autem in annum Christi 311. hanc Maxentii indulgentiam conferendam esse censeam, praeter illas quas superius memoravi, plures causas ac rationes habeo. Primum enim ait Optatus, persecutionem tunc finitam, & libertatem Christianis redditam fuisse. Quod certe in alium annum cedere non potest, quam in illum quem dixi. Quippe eo anno in Occidentis quidem partibus persecutio sine accepit. In Oriente autem aliquantisper propagata est à Maximiano. Itaque recte Eusebius in fine octavi libri observat, persecutionem octavo quidem anno paululum remissam, id est Christi 311. decimo autem anno penitus compressam esse. Certe anno 311. Galerius edictum illud emisit pro Christianis. Ad cuius emulationem Maxentius indulgentiam suam videtur publicasse. Sed jam ad reliquam schismatis narrationem progrediamur.

C A P. II.

Perlatà in Africam Maxentii indulgentia, cum libertas Christianis reddita esset, de substituendo in Mensurii locum Episcopo agi ceptum est. Cumque convenissent Carthaginem vicinarum urbium Episcopi, totius populi suffragio Caeilianus electus est, & à Felice Aprungitano Episcopo consecratus. At Botrus & Celestius, qui Episcopatum Carthaginensis Ecclesiae ambiebant, cum ipse sua se defectos viderent, conjurare adversus Caeilianum coeperunt; & adhibita in locietatem Lucilla potentissima femina ac knoibus plebis Catholicae, quibus Mensurus ad Comitatum proficiscens ornamenta Ecclesiae commiserat, literas ad Secundum Tugistanum Episcopum mittunt, petentes ut cum reliquis Numidiae Episcopis Carthaginem veniret. Aggre ferebat Secundus, quod Caeilianus ab alio consecratus fuisset, quam ab ipso qui Primas esset Numidiae. Sed & reliqui Numidiae Episcopi non modicam injuriam sibi factam putabant, quod ad illam ordinationem evocati non fuissent. Igitur cum